

ET SJELESØRGERISK PROBLEM I DE UNGE KIRKENE

av

ERLING KAYSER

Jeg elsket en pike. En brevveksling utgitt av Walter Trobisch. Oversatt av Carl Fredrik Engelstad. Aschehoug & Co. Oslo 1965.

Det er alltid vanskelig å snakke om seksuallivet. Slik er det fremdeles her hjemme, selvom vi mildt sagt har hatt en rivende utvikling i retning av åpenhet. Jeg hadde tenkt meg at ute i Indonesia ville det være enda vanskeligere. Det var det imidlertid ikke, vel og merke når det gjaldt å drøfte slike problemer med folk som var gift. Jeg var ofte forbauset over hvor åpne de kunne være, og det til og med overfor en utlending. Men det gjaldt altså de voksne som var vel gift og hadde gjort sine erfaringer i ekteskapet.

Det var adskillig vanskeligere når det gjaldt ungdommen. Jeg må ærlig innrømme at jeg vet svært lite om de unges seksualliv og seksualvaner blant batakkene på Sumatra, enda jeg levde midt iblant dem i 7 år. Derfor ydet jeg praktisk talt intet i sjelesorg på dette felt.

Nå tror jeg neppe at det er bare jeg som har sviktet i så henseende. Jeg tror tvert imot at dette er et svært emneområde som er vanskjøttet i misjonen og i de unge kirkene.

Det viser blant annet den eksplosive gjenklang som en bok om disse ting har funnet. Det er en eiendommelig, og samtidig en vakker og inntagende bok. En brevveksling mellom en misjonær og to unge kristne som gjerne vil gifte seg, men som stenges av at prisen for bruden blir for høy.

Brevvekslingen innledes med at den unge kristne skriver et brev til en misjonær han tidligere har hatt som lærer. Det er verd å lese dette brevet, og jeg siterer det i sin helhet:

«Egentlig skulle jeg komme til Dem personlig. Isteden kommer dette brevet. Jeg skammer meg altfor meget til å kunne besøke Dem. Ikke har jeg penger til reisen heller, eftersom jeg ikke er lærer lenger. Jeg har fått sparken.

Jeg elsket en pike, det vil si: jeg har begått det som blant dere hvite og i Kirken kalles for «ekteskapsbrudd». Men denne piken var hverken gift eller lovet bort til noen. Etersom ingen hadde betalt noen brudepris for henne, så tilhørte hun altså ingen, og jeg forstår ikke hvem jeg har begått urett mot. Jeg er jo heller ikke gift, og det var ikke et øyeblikk min hensikt å gjøre denne piken, som jeg ikke engang vet navnet på, til min kone. Etter min mening har altså budet «du skal ikke bryte ekteskap» ikke noe med mitt tilfelle å gjøre. Derfor kan jeg ikke begripe hvorfor Kirken utelukker meg fra nattverden og ilegger meg seks måneders kirketukt.

Det var en av elevene mine som anga meg. Inni meg er jeg så temmelig ferdig.

Herr pastor, det var De som døypte meg, og De har undervist meg på skolen. De har gitt meg mange gode råd, og De vet hvordan jeg ble en kristen. De kjenner meg bedre enn min egen far gjør. Det bedrøver meg meget at jeg gjør Dem ond på denne måten, men jeg må si like ut: jeg føler meg ikke særlig skyldig. Riktignok skammer jeg meg over alt det alle de andre prater, men jeg anser meg fremdeles som en kristen.

Til Dem våger jeg å si akkurat hva jeg tenker, selv om De skulle bli ergerlig. Er ikke driften der for å bli tilfredsstillet? Har jeg ikke fått mine kjønnsorganer for å bruke dem? Hva skal jeg ellers med dem? Hvorfor er det synd å gjøre bruk av det som Gud har skapt?

Hermed er mitt brevbesøk hos Dem slutt. Jeg går. Etersom alle har avskrevet meg, venter jeg ikke noe svar. Mer har jeg ikke å si Dem.»

Misjonæren svarer selvsagt på brevet, og det utvikler seg en lang brev-veksling, hvor den unge kristne fortsetter å være radikalt åpen og ærlig, mens misjonæren viser stor sjelesørgerisk takt, samtidig som han er fast og streng i sin kamp mot synden. Han

forklarer tålmodig og klart at hans tidligere elev har begått en grov synd. Både fordi det strider mot Guds bud, og fordi det medisinsk sett er uforsvarlig å ha løse forbindelser. Men nå kommer spørsmålene naturlig nok strømmende fra den unge: Hvordan kan jeg vite at jeg er potent uten å prøve? Er det ikke skadelig å undertrykke utløsningen? Er det ikke farlig med nattlige pollusjoner? Hvordan kan jeg vite at den som jeg en gang skal gifte meg med, kan få barn?

Han får klare, greie og overbevisende svar på alle sine spørsmål. Stort sett svar som ville være de samme i vår kulturkrets og i vår kirke.

Og den unge er talsmann for mange unge ute på misjonsmarkene når han fortvilet roper: «Hvorfor har aldri noen fortalt meg dette før? Hverken foreldrene mine, eller kateketen vår, eller min afrikanske prest har noengang snakket med meg om disse spørsmålene. Og selvfølgelig da heller ikke noen misjonær!»

Den sjelesørgeriske samtalen utvikler seg slik at den unge får syndserkjennelse, kommer på besøk til misjonæren og får absolusjon. Han føler seg overmåte lykkelig. Til all overflod møter han på bussen hjem en pike som han blir vilt forelsket i. Og det er gjensidig. Det er en ren romantisk kjærlighetshistorie. Han skriver et høystemt brev til sin venn misjonæren. Men gleden varer ikke lenge. Pikens far vil ha en urimelig høy pris for bruden. Han kan ikke betale, og kan ikke se hvordan han noensinne kan skaffe penger nok. En riking fra byen blander seg inn og vil gifte seg med piken, som på sin side ikke kan fordra ham, men hun har ikke noe hun skulle ha sagt. Faren får brudeprisen. Men de to unge vil ikke bøye seg, de bryter alle regler, bryter overtvert med sed og skikk, risikerer både rykte og liv. De flykter.

Dette var historien i korte trekk, men på veien så langt fortsetter brev-vekslingen, hvor særlig sosiale aspekter av seksualproblematikken trekkes frem. Og her er det, til forskjell fra de individuelle seksualproblemer, ganske andre spørsmål som er viktige i Afrika og Asia enn her hjemme.

Det er for det første problemet monogami og polygami. Den unge manns familieforhold var omtrent følgende: Hans mor var

først gift med Otto, som imidlertid døde, og etter sed og skikk skulle Ottos nest eldste bror Moise ta henne til ekte. «Men det gikk ikke. Han var kristen. Til og med kateket. Han fikk bare lov til å ha en kone. Det er Kirkens bestemmelse. Og den er hard. Det ville vært mer barmhjertig å følge skikk og bruk. Men han var jo kateket. Han hadde ikke lov til å være barmhjertig.» Hvis nemlig enken ikke giftes igjen, står hun helt alene i verden, uten noen støtte. Denne enken ble derfor skjøvet videre til den bror som var eldre enn Moise, Tonye. Hun ble hans tredje kone, men han hatet henne fra begynnelsen av. Likevel fikk de en sønn sammen, det var Francois, vår venn.

Ville det ikke vært riktigere om Moise, som virkelig var en god mann, kunne fått tatt henne til hustru? Men det ville vært polygami.

Et annet moment i denne forbindelse berøres av Francois' sokneprest. Han har vært hos forlovedens far for å prøve å forhandle ned brudeprisen, men uten resultat. Han sier i den forbindelse blant annet, i et brev til misjonæren. «Jeg tror han tenker på å ta seg en tredje kone. Han har riktignok ikke sagt det, men jeg antar det. At hun fødte sine tre sønner så tett etter hverandre, svekket Ceciles mor svært. Mangedriftet gjør det mulig å unngå denslags. Men nå sier Kirken: mangedriftet er synd. Men den sier ikke hvordan det skal unngås at en kvinne får barn altfor tett etter hverandre. Vi spør ofte oss selv hvordan misjonærene løser dette problemet. Men de tier hårdnakket om det.»

Jeg vet at det ved enkelte misjonssykehus gis hjelp i prevensjon. Men jeg vet også at det mange steder ties tålmodig om dette emne. Ja, jeg var selv uvillig til å ta problemet opp realistisk og i sin fulle bredde da jeg var midt oppe i forhold med mødre som var utslitt av for mange og strid svangerskap og fødsler. På grunn av boligproblemene med mange som sover i samme rum, mente jeg for øvrig at det var vanskelig å undervise i vanlig prevensjonsteknikk, for det kunne neppe gjennomføres hygienisk forsvarlig. Når vi nå har fått baby pillen, bør den tas i bruk.

Soknepresten tar for øvrig opp problemet om brudeprisen i det samme brevet som er sitert ovenfor. Han sier: «Nå hører

Ceciles far riktignok ikke til de fattigste. Han er en meget flitig mann og har en stor kakaoplantasje. Tross det har han hitil bare klart å betale halvdelene av brudeprisen for Ceciles mor. Den andre halvdelene må han ta av brudeprisen for Cecile.

Dessuten har han tre sønner som han vil sende i den høyere skole. Skolepengene blir høyere fra år til år. Også disse tre sønnene kommer en dag til å gifte seg. Og han har bare denne ene datteren.

Han er altså hverken pengegrisk eller doven, bare svært ansvarsbevisst . . .

Vi snakket ganske rolig sammen. Han mener at en kone er mer lydig mot sin mann når han har betalt noe for henne. Ellers løper hun lett sin vei når det oppstår en misstemning, og sier: «Jeg tilhører ikke deg, for du har ikke gitt noe for meg.» Mannen er også mer trofast mot sin kone, mener han, når hun har kostet ham noe.

Tidligere ble brudeprisen betalt i kveg. Det måtte betales tilbake dersom ekteskapet gikk i stykker. På den måten tjente brudeprisen til å holde ekteskapet sammen.

Og det var europeerne — mener Ceciles far — som ødela denne meningen med brudeprisen ved at de innførte penger . . . For ham er brudeprisen en hederlig afrikansk skikk, som viser brudgommens takknemlighet mot brudens far og samtidig hans evne til å ernære en kone.»

Hva skal vi si til dette? Skal vi bare angripe og avfeie en gammel og, dengang i allfall, god skikk? Skal vi rope ut i fortvilelse slik som den unge læreren Francois som ikke vet hva han skal gjøre: «Men hvem kom til å høre skriket?

Jeg anklager dem som har ansvaret i vårt land, som setter over styr de fattiges penger istedenfor å bryte de rikes kvinnemonopol og avskaffe et umenneskelig, brutalt system.

Jeg anklager dette totalitære samfunn, dette klandiktaturet, som bestemmer en pike til å tilfredsstille sine foreldres materielle ønsker og dekke underskuddet i familiekassen.

Jeg anklager en skikk som nedsetter antallet av ekteskapsinngåelser og fødsler, som tillater fedrene å kolonisere sine barn i langt høyere grad enn noe fremmed folk noengang har koloni-

sert oss. Jeg anklager en tradisjon som gjør at paret blir utbyttet av familien, og som er en trusel mot både den personlige og den nasjonale frihet, fordi den eldre generasjon får utilbørlig makt over den yngre.

Jeg anklager de egoistiske fedrene som er for dovne til å arbeide, og som selger sine døtre for å betale sin gjeld eller kjøpe seg brennevin, biler og kvinner . . .

Jeg anklager Kirken som, istedenfor å veilede meg, stiller meg under harde, uforståelige lover og som, da jeg overtrådte dem og mer enn noen gang før trengte Guds nåde, unndro meg nettopp denne nåde. Jeg anklager Kirken, som straffer istedenfor å hjelpe, som tok ifra meg min stilling og mitt arbeide og på den måten fører meg i fristelse til å innlate meg med en prostituert, for etterpå å erklære meg skyldig.»

Dette skrev han i fortvilelse da det så ut som han ikke kunne få den elskede.

Han trengte sjelesorg. Og han fikk det.

Hvor mange er det som blir møtt med sjelesorg i de unge kirkene? Jeg tror vi har sviktet i å utvikle en stedegen sjelesorg.

Hos oss i batakkland (Sumatra, Indonesia) var det i allfall såre dårlig stelt i så henseende. Og jeg har hørt det samme fra andre felter. Vi har lært dem å forkynne loven til de grader at kirkene er i ferd med å utvikle en «bud»-mentalitet og en tendens til å sette Kirkens regler og lover så høyt at det er skremmende. Kirketukten er derved også kommet inn i et feilspor.

Jeg skulle hatt lyst til å anklage selv også, men skal ikke gjøre det, for jeg er i høyeste grad selv medskyldig. Men hva kan vi gjøre?

Nå er ikke prestene i de unge kirkene uforstående overfor disse problemene. Og det kan være verd å høre hva soknepresten som ble sitert ovenfor, har å si i denne forbindelse:

«Hva kirketukten angår, så munner det hele ut i spørsmålet: finnes det tilgivelse uten straff?

Selv hedningene tror at Gud straffer dem som overtrer Hans bud.

Men så kom misjonærene til oss og sa: Gud straffer ikke, Gud

tilgir. Resultatet er at overalt hvor kristendommen trenger frem, brer utukten seg. Hedningene frykter Guds straff, ikke de kristne. De tenker: Gud straffer jo ikke, Gud tilgir. Følgelig risikerer jeg ingenting om jeg synder.

Hva kan vi stille opp overfor noe slikt? Jeg våger ikke å handle slik som De foreslår. Kanskje min tro ikke er sterk nok. Kanskje dere europeere har mer tro enn vi har. Lever menighetene hos dere virkelig i større lydighet mot Gud enn våre menigheter gjør? Eller lukker dere bare øynene fordi dere ikke vil se syndene?

Når det begås en synd, så er det for oss afrikanere ikke bare den enkelte som blir rammet, men hele fellesskapet. Jeg tror vi på dette punkt er mer i pakt med Bibelens måte å se det på enn dere er.»

Jeg våger meg ikke til å kommentere disse refleksjonene til en gammel og erfaren afrikansk prest nærmere. De står der med sin ydmyke anklage, og vi ydmykes.

I det hele har jeg brukt mye plass til å sitere i denne artikkelen. Og det var også meningen. Den boken det dreier seg om, er vel den som har gjort sterkest inntrykk på meg på lange tider. Den er så bunn ærlig og rett på vanskelige saker at den virker vekkende og uroende. Den lar oss føle problemene på kroppen. Spørsmål som ellers gjerne dysses ned, står der plutselig klare og ufravikelige foran oss. Og uten først å ha sett spørsmålene, uten først å ha opplevd problemene, kan ingen løsning finnes.